

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (กรมวิชาการ, 2545 ก, หน้า 1) มีจุดประสงค์ที่จะพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นคนดีมีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีขีดความสามารถในการแข่งขัน สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขได้ สามารถศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพตามความสามารถ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียน สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นระยะที่จะจบจากการศึกษาในระดับช่วงชั้นการศึกษาภาคบังคับและต้องตัดสินใจว่าจะไปประกอบอาชีพหรือไปศึกษาต่อ ในส่วนของนักเรียนที่ตัดสินใจเลือกไปประกอบอาชีพนั้น เขาควรได้รับความรู้ด้านอาชีพ เพื่อเตรียมตัวในการเลือกและประกอบอาชีพของเขาก่อนที่จะจบการศึกษาไป ซึ่งจะช่วยให้บุคคลมีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพมากขึ้น เนื่องจากปัจจุบันนี้มีการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยีและวิทยาการต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว สภาพความต้องการมีงานทำแข่งขันกันสูง บางคนมีงานทำแต่ทำงานไม่ตรงกับความสามารถ ความถนัด ความสนใจของตน และลักษณะของอาชีพมีเพิ่มขึ้นมากมายหลายสาขา จนไม่สามารถจะเลือกเรียนรู้ได้ทั้งหมด ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจะทำให้เข้าใจสภาพงานที่แท้จริง ช่วยในการวางแผนและการตัดสินใจนำไปสู่การเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับตนเอง ถ้าบุคคลได้เลือกประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับตนเองและตอบสนองต่อความต้องการด้านต่าง ๆ ของตนเป็นอย่างดี บุคคลจะประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมเป็นอย่างมาก

อรอนงค์ ธัญญะวัน (2539, หน้า 184) ได้กล่าวว่า โดยทั่วไปบุคคลจะประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพเมื่อบุคคลได้ประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดและความสามารถของตนเอง นิรมิต ขาวระนอง (2542, หน้า 42) ได้เสนอแนวคิดที่ว่า บุคคลที่เลือกอาชีพซึ่งเหมาะสมกับตนเอง มีแนวโน้มจะประสบความสำเร็จในอาชีพ จะต้องสำรวจตนเองในด้านต่าง ๆ คือ ความชอบ ความถนัด ความสามารถในการเรียนรู้และการแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพ วลิตี หลีสันติพงศ์ (2538, หน้า 18) ได้เสนอแนะว่า ถ้าบุคคลเลือกอาชีพได้ไม่เหมาะสมกับตนเองย่อมยากที่จะทำให้บุคคลประสบความสำเร็จในอาชีพ ดังนั้น บุคคลจะตัดสินใจเลือกอาชีพใด ๆ ก็ตามต้องให้เขารู้จักและเข้าใจในตนเอง รู้จักโลกของอาชีพ

การตัดสินใจเลือกอาชีพของบุคคลเป็นการเริ่มต้นที่สำคัญที่สุด เพราะในการทำกิจกรรมทุกอย่างของบุคคลนั้น จะต้องมีการตัดสินใจเข้าไปเกี่ยวข้องกับแทบทั้งสิ้น ต้องเป็นการตัดสินใจที่รอบคอบ โดยคำนึงถึงผลดีผลเสีย และพิจารณาอย่างรัดกุม เป็นกระบวนการที่มีระบบ พรณี เกษมกล (2536, หน้า 10) กล่าวถึงความสำคัญของการตัดสินใจเลือกอาชีพว่า การตัดสินใจเลือกอาชีพเป็นสิ่งสำคัญที่จะกำหนดอนาคตและวิถีชีวิตของคน ซึ่งสอดคล้องกับ อาภา ถนัดช่วง (2538, หน้า 4) ได้กล่าวถึง การตัดสินใจเข้าสู่อาชีพอย่างฉลาด เพื่อเตรียมตัว สำหรับการประกอบอาชีพในอนาคต จะต้องอาศัยข้อมูล รู้จักการวางแผน และเป็นนักจัดการที่ดี และนวนลสิริ เปาโรหิตย์ (2544, หน้า 76) กล่าวว่า การตัดสินใจเข้าสู่อาชีพที่ตรงกับความต้องการ ความถนัด และความสนใจของเขา เมื่อบุคคลตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง เขาย่อมมีความสุข ในการทำงานและโอกาสที่ประสบความสำเร็จในอาชีพย่อมจะมีสูงขึ้นตามไปด้วย สอดคล้องกับ แมคดัค (Maddux, 1995, p. 249) ได้กล่าวว่า การตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพถือเป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะมีผลต่อการดำเนินชีวิต และการตัดสินใจเลือกอาชีพในอนาคต จากการศึกษาเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกอาชีพของศุภวดี บุญญวงษ์ (2528, หน้า 93) การตัดสินใจเลือกอาชีพควรมี ความยืดหยุ่น ไม่ใช่สิ่งที่จะกระทำได้ดีทันที แต่ต้องทำเป็นกระบวนการ และทิพย์มาศย์ พิมลศักดิ์ (2530, หน้า 3) กล่าวว่า การตัดสินใจเลือกอาชีพเป็นสิ่งสำคัญและสมควรอย่างยิ่งที่นักเรียน จะได้เรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจเลือกอาชีพ เพื่อให้สามารถตัดสินใจเลือกอาชีพ ได้อย่างเหมาะสม

การที่จะพัฒนานักเรียนให้มีการเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจเลือกอาชีพ อย่างเหมาะสมในอนาคต ตามทฤษฎีการตัดสินใจของเกอแลต (Galett, 1973 อ้างถึงใน ศุภวดี บุญญวงษ์, 2528, หน้า 141) กล่าวถึงกระบวนการตัดสินใจเลือกอาชีพ เป็นกระบวนการตัดสินใจที่อาศัยการกำหนดความต้องการในการเลือกอาชีพ รวบรวมข้อมูลที่มีประโยชน์ เปรียบเทียบข้อมูล ทำความเข้าใจข้อมูล และตัดสินใจเลือกในสิ่งที่เหมาะสมที่สุด สำหรับนักเรียน มัธยมศึกษาปีที่ 2 มีช่วงอายุ 14-15 ปี ซึ่งเป็นระยะการเจริญเติบโต (Growth Stage) ตามทฤษฎี พัฒนาการทางอาชีพของซูเปอร์ (Super, 1957 cited in Isaacson, 1993, p. 35) กล่าวว่า นักเรียน ในวัยนี้ยังไม่สามารถคิดหรือตัดสินใจได้อย่างรอบคอบเพียงพอ จึงสมควรได้รับการพัฒนา การเรียนรู้การตัดสินใจเลือกอาชีพ ได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและการแนะแนวทางอาชีพที่เหมาะสม เพื่อจะช่วยให้แก่นักเรียนได้สำรวจและรู้จักตนเอง ตลอดจนได้เรียนรู้ถึงโลกของอาชีพ จะเป็น การกระตุ้นให้นักเรียนได้ตระหนักถึงการเตรียมพร้อมที่จะเลือกอาชีพ และเรียนรู้รายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับอาชีพนั้น ๆ เพื่อจะได้นำความรู้มาพิจารณาตัดสินใจเลือกอาชีพได้อย่างถูกต้อง ด้านนักเรียน

ไม่มีความเข้าใจในตนเอง หรือขาดความรู้ข้อมูลทางอาชีพอย่างถูกต้อง อาจทำให้เกิดความผิดพลาดในการตัดสินใจ และก่อให้เกิดผลเสียต่อตนเองและทางเศรษฐกิจของประเทศ

การให้ข้อมูลหรือบริการสนเทศด้านอาชีพที่มีระบบในโรงเรียนจะช่วยให้นักเรียนได้รับทราบข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ในด้านการศึกษา อาชีพและบุคลิกภาพ เพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียน และทันต่อสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลง การให้บริการสนเทศด้านอาชีพเพื่อการตัดสินใจเลือกอาชีพตั้งแต่ในวัยเรียนจะเป็นประโยชน์มากที่สุดต่อการเลือกประกอบอาชีพในอนาคต จำเนียร ช่วงโชติ (2544, หน้า 121) ได้กล่าวถึง วัตถุประสงค์ของการจัดบริการสนเทศ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ นักเรียนได้เข้าใจและนำข้อมูลต่าง ๆ มาใช้ในการเลือก การตัดสินใจและการวางแผนดำเนินชีวิตให้เป็นไปตามเป้าหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545–2549) ที่เน้นให้บุคคลสามารถพึ่งตนเอง ให้มีการสร้างอาชีพ เพิ่มรายได้ยกระดับคุณภาพชีวิตและสามารถปรับตัวได้เหมาะสม

ปัจจุบันเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทต่อการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นเกี่ยวกับเทคนิควิธีการสอน การใช้สื่อการสอนที่ทันสมัย ทั้งนี้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียนให้สัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ และในบรรดาสื่อการสอนต่าง ๆ คอมพิวเตอร์จัดได้ว่าเป็นสื่อที่ทันสมัยอย่างหนึ่งได้เข้ามามีบทบาทต่อการเรียนการสอน ดังที่ จลอง ทับศรี (2536, หน้า 1) กล่าวถึง การนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในวงการศึกษา มีหลายลักษณะใหญ่ ๆ เช่น คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (Computer Assisted Instruction: CAI) คอมพิวเตอร์ช่วยการเรียนรู้ (Computer Assisted Learning: CAL) การนำคอมพิวเตอร์มาช่วยให้บริการสนเทศด้านอาชีพไปสู่ผู้เรียน โดยนำเสนอเรื่องราว เนื้อหา และกิจกรรมให้กับผู้เรียนตามลำดับขั้นตอนอย่างเป็นระบบ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ ได้รับความรู้ในรูปแบบที่ทันสมัย ได้สำรวจและมีโอกาสค้นพบอาชีพที่น่าสนใจและเหมาะสมกับตนเอง รู้จักการตัดสินใจด้วยตนเองตามศักยภาพของตน

จากความสำคัญและปัญหาของการตัดสินใจเลือกอาชีพดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่านักเรียนควรได้รับการบริการสนเทศด้านอาชีพ เพื่อช่วยให้มีความรู้ ความเข้าใจในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับตนเองและอาชีพ การให้บริการสนเทศด้านอาชีพ ซึ่งมีอยู่ด้วยกันหลายวิธี การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ก็เป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่จะช่วยให้ นักเรียนได้สำรวจ เพื่อให้รู้จักตนเอง รู้จักอาชีพและตัดสินใจเลือกอาชีพที่เหมาะสม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาผลของการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ให้บริการสนเทศด้านอาชีพที่มีต่อการบวนการตัดสินใจเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาผลของการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ให้บริการสนเทศด้านอาชีพที่มีต่อกระบวนการตัดสินใจเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
2. เพื่อเปรียบเทียบกระบวนการตัดสินใจเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ให้บริการสนเทศด้านอาชีพ ในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล

สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า

1. มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะเวลาการทดลอง
2. นักเรียนที่ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ให้บริการสนเทศด้านอาชีพ มีกระบวนการตัดสินใจเลือกอาชีพระยะหลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม
3. นักเรียนที่ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ให้บริการสนเทศด้านอาชีพ มีกระบวนการตัดสินใจเลือกอาชีพระยะติดตามผลสูงกว่ากลุ่มควบคุม
4. นักเรียนที่ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ให้บริการสนเทศด้านอาชีพ มีกระบวนการตัดสินใจเลือกอาชีพระยะหลังการทดลองสูงกว่าระยะก่อนการทดลอง
5. นักเรียนที่ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ให้บริการสนเทศด้านอาชีพ มีกระบวนการตัดสินใจเลือกอาชีพระยะติดตามผลสูงกว่าระยะก่อนการทดลอง
6. นักเรียนที่ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ให้บริการสนเทศด้านอาชีพ มีกระบวนการตัดสินใจเลือกอาชีพระยะหลังการทดลองกับระยะติดตามผล ไม่แตกต่างกัน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษาค้นคว้า

1. จากการศึกษาในครั้งนี้ช่วยให้ทราบถึง ผลของการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ให้บริการสนเทศด้านอาชีพที่มีต่อกระบวนการตัดสินใจเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
2. ผลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้จะเป็นแนวทางแก่ครูผู้สอน ครูแนะแนวและบุคคลที่เกี่ยวข้องในการช่วยให้นักเรียนได้สำรวจและดำเนินการวางแผนเตรียมตัวที่จะเข้าสู่โลกของอาชีพได้อย่างเหมาะสมกับตนเองและตัดสินใจเลือกอาชีพได้ด้วยตนเอง

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนพานทองสภานูปถัมภ์ อ.พานทอง จ.ชลบุรี ปีการศึกษา 2546 โดยเลือกนักเรียนที่ไม่สามารถตัดสินใจเลือกอาชีพได้ จำนวน 60 คน แล้วสุ่มอย่างง่ายเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 30 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

2.1.1 การให้บริการสนเทศด้านอาชีพ แบ่งเป็น

2.1.1.1 โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการให้บริการสนเทศด้านอาชีพ

2.1.1.2 การให้บริการสนเทศด้านอาชีพตามวิธีปกติ

2.1.2 ระยะเวลาทดลอง แบ่งเป็น

2.1.2.1 ระยะก่อนการทดลอง

2.1.2.2 ระยะหลังทดลอง

2.1.2.3 ระยะติดตามผล

2.2 ตัวแปรตาม คือ กระบวนการตัดสินใจในการเลือกอาชีพ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. บริการสนเทศด้านอาชีพ หมายถึง การให้ข้อมูลความรู้ความเข้าใจกับนักเรียนในเรื่องเกี่ยวกับอาชีพ และคุณสมบัติของผู้ประกอบอาชีพในด้านลักษณะนิสัย ค่านิยม ทักษะ ความสนใจ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับตนเอง โดยแบ่งกลุ่มอาชีพเป็น 7 กลุ่ม ซึ่งจัดแบ่งกลุ่มอาชีพตามสถาบันพัฒนาการศึกษาและอาชีพของอัลเบอร์ตา และอาร์เรีย (Alberta Advanced Education and Career Development) ได้แก่

1.1 กลุ่มงานที่ใช้มือปฏิบัติ (Manual Practical)

1.2 กลุ่มงานอาชีพค้าขายและช่างฝีมือ (Trades, Craft)

1.3 กลุ่มงานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Scientific, Technical)

1.4 กลุ่มงานริเริ่มสร้างสรรค์ (Creative)

1.5 กลุ่มงานอาชีพที่ให้ความช่วยเหลือและงานเกี่ยวกับสังคม (Helping, Social)

1.6 กลุ่มอาชีพธุรกิจ (Business)

1.7 กลุ่มงานสำนักงาน (Office Operations)

2. โปรแกรมคอมพิวเตอร์ให้บริการสนเทศด้านอาชีพ หมายถึง โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ซึ่งนำเสนอข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปออเธอร์แวร์ (Authorware) เวอร์ชัน 6.0 ซึ่งเป็นโปรแกรมที่ใช้ระบบมัลติมีเดีย (Multimedia) สามารถเลือก เสียง สี และขนาดของตัวอักษร รวมทั้งสร้างภาพให้มีการเคลื่อนไหวได้และสามารถกำหนดให้จอภาพแสดงหรือลบส่วนต่าง ๆ ในแต่ละเฟรม (Frame) ได้ตามความต้องการมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับอาชีพ คุณสมบัติของผู้ประกอบอาชีพ ในด้าน ลักษณะนิสัย ทักษะ ค่านิยม และความสนใจ

3. กระบวนการตัดสินใจในการเลือกอาชีพ หมายถึง การเรียนรู้กระบวนการตัดสินใจเลือกอาชีพตรงตามคุณลักษณะของตน ทั้งด้านลักษณะนิสัย ทักษะ ค่านิยม และความสนใจในอาชีพ จากลำดับขั้นตอนในการพิจารณาอย่างมีเหตุผลเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกอาชีพตามทฤษฎีของเกอแลต โดยมีขั้นตอน ดังต่อไปนี้

3.1 ขั้นระบุปัญหาที่จะต้องตัดสินใจเป็นขั้นที่นักเรียนจะต้องทราบว่า นักเรียนจะต้องตัดสินใจเรื่องอะไร

3.2 ขั้นรวบรวมข้อมูลที่เป็นประโยชน์ เป็นขั้นที่นักเรียนจะต้องรวบรวมข้อมูลที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับตนเองและอาชีพ เพื่อประกอบการตัดสินใจเลือกอาชีพ

3.3 ขั้นรู้จักทางเลือกที่มีอยู่ เป็นขั้นที่นักเรียนจะต้องศึกษาทางเลือกแต่ละทางจากการรวบรวมข้อมูลในขั้นที่ 3.2 และนำมาพิจารณาหาทางเลือกที่เหมาะสมสำหรับตนเอง

3.4 ขั้นพิจารณาข้อดีและข้อเสียของแต่ละทางเลือกในขั้นที่นักเรียนจะพิจารณาว่าทางเลือกแต่ละทางเลือกนั้นมีข้อดีและข้อเสียต่อนักเรียนอย่างไร

3.5 ขั้นตัดสินใจเลือกทางเลือกที่เหมาะสม เป็นขั้นที่นักเรียนพิจารณาและตัดสินใจทางเลือกที่เหมาะสมกับตนมากที่สุด

4. การให้บริการสนเทศด้านอาชีพตามวิธีปกติ หมายถึง การให้ข้อมูลความรู้ความเข้าใจกับนักเรียนกลุ่มควบคุมในเรื่องอาชีพ ซึ่งมีเนื้อหาตามคู่มือการจัดกิจกรรมแนะแนวอาชีพ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2